

Za gospodarje

Maribor, dne 14. junija 1933.

Novi občinski zakon.

V torek, dne 13. junija je stopil v veljavo novi občinski zakon, ki je veljaven za celo državo. S tem dnem prenehajo veljati sedanji občinski zakoni, ki so več ko pol stoletja urejevali v Sloveniji občine in po katerih so se naše samouprave tako lepo razvijale do sedanje višine.

Novi občinski zakon pomeni v marsikaterem oziru za nas nazadovanje, toda v marsikaterem oziru tudi velik napredek. Nazadovanje moramo ugotoviti predvsem radi tega, ker novi občinski zakon okrnjuje samoupravo malih občin in jih združuje v velike skupine, ki morajo imeti najmanj 3000 prebivalcev. Občine po novem zakonu niso več toliko samoupravne edinice, kolikor bolj najmanjše državne upravne oblasti. Če ravno zakon v paragrafu izrecno pravi, da so občine samoupravna telesa, vendar je vsebina zakona taka, da ne pripušča dvoma, da je nova občina ustvarjena predvsem za dobro funkcioniranje javne uprave in zato, da preko nje država ustvarja svoje voljo na osnovi obstoječih zakonov in predpisov ter s tem skuša doseči svoj upravni smoter. — Sicer pa ni naš namen v tem članku podati kritiko novega zakona, ampak kratko navesti najvažnejše določbe, ki jih novi zakon uveljavlja.

Predvsem moramo ugotoviti, da ustvarja novi zakon novo gospodarsko občino, ki bo gotovo lažje mogla vršiti vse naloge, ki občini pripadajo, kakor dosedanja občina. Zato je zelo važna določba, naj **občina ne obsega manj kakor 3000 prebivalcev**. V gorskih krajih, ali kjer bi to zahtevali posebni razlogi, smejo občine šteti tudi manj kot 3000 prebivalcev. S to zakonsko določbo preneha v Sloveniji okoli 700 dosedanjih malih občin, ki se združijo v okroglo 300 velikih občin. Glede združitve določa zakon, da morajo sreska načelstva zahtevati od sedanjih občin, da se izjavijo, ali

da predložijo svoje želje. Te predloge in želje mora ban v polletu po uveljavitvi zakona predložiti ministru notranjih zadev, ki bo izdal svojo odločbo o novih občinah. Zanimivo je, da zakon pušča možnost, da lahko ostanejo sedanje občine kakoršne so, če to sklene občinski odbor z dvetretjinsko večino in odobri ta sklep minister za notranje zadeve.

Iz vsega tega bi bilo mogoče sklepati, da bodo nove občine ustvarjene z ministrsko odločbo že proti koncu letošnjega leta, če ne bodo med tem dobile odobrenja, da ostanejo v istem obsegu samostojne kakor do sedaj.

Glede premoženja in dolgov dosedanjih občin pravi zakon, da se morajo občine sporazumeti, če se pa ne bi sporazumele, določi nadzorna oblast (sreski načelnik) posebno razsodišče, ki o spornih zadevah odloči končno veljavno.

Drugo poglavje zakona govori o domovinstvu, oziroma članstvu v občini. Novo je to, da mora občina sprejeti za člana vsakega, ki uživa vse državljske časti, **ki stanuje pet let v občini** in ki lahko vzdržuje sebe in svojo družino. Ako je kdo 10 let v občini, mu ni treba dokazati, da lahko vzdržuje sebe in družino, ampak postane član občine na svojo željo brez posebnega postopka. Člani občine so tudi državni in javni samoupravni uslužbenci in duhovniki, če imajo v občini stalno službeno mesto, razen če v treh mesecih po nastopu službe izjavijo, da ne želijo biti člani te občine.

Siromašni člani občine imajo pravico, da jih občina vzdržuje iz svojih sredstev. Občine morajo dajati podpore in pomoč tudi tujcem, vendar morajo domovinske občine te podpore vračati.

Tretje poglavje zakona govori o ureditvi občine, predvsem kako se voli občinski odbor ter o poslovanju **občinskega odbora, občinske uprave in predsednika občine**. Občinski odbor se voli po kandidatskih listah in ona kandidatna lista, ki je dobila največ glasov, dobi dve tret-

lini mandatov. Prvi kandidat na večinski kandidatni listi je obenem predsednik občine. (Zakaj novi občinski zakon uveljavlja predsednika občine in ne župana, saj je izraz župan v večjem delu naše države prav udomačen?) Občinska uprava je nekak ožji odbor in se število njenih članov določi za vsako občino posebej s sklepom občinskega odbora. Tudi člani občinske uprave morajo biti izvoljeni kot prvi na najmočnejši kandidatni listi.

V četrtem poglavju zakon točno določa delokrog občine in pravi, da ta delokrog obsega vse posle, ki se tičejo skupnih interesov ter se nanašajo na gospodarski, prosvetni in socialni napredek v občini. Posebno našteva zakon, da občina upravlja sama svojo imovino, da se briga za prometne ustanove, da vzdržuje in daje pomoč pomoči potrebnim in siromašnim, da se briga za zdravstvo, za napredovanje narodnega gospodarstva in narodno prosveto. Občina vrši tudi policijsko oblast, posebno se briga za javno, osebno in premoženjsko varnost, za pravno red in mir v občini, nadzira tujce ter pobija prosjačenje, nadzira zidanja in daje dovoljenja za ista.

Občina pa je dolžna sodelovati tudi v vseh poslih državne uprave po veljavnih zakonih in zakonitih naredbah državnih oblasti. S posebnimi zakoni se lahko občinam poverijo novi posli, vendar je treba za take posle predvideti tudi povračilo stroškov, ki jih ima občina z izvrševanjem teh poslov. Ta določba je nekaj novega in smemo upati, da po novem zakonu občinam ne bo treba vršiti vseh mogočih poslov, če jim niso obenem zagotovljena denarna sredstva za vršitev poslov.

Novi zakon uveljavlja tudi to zanimivost, da mora občina, v kateri ni državne pošte, izvrševati poštni promet iz svoje občine do najbližje državne pošte in mora dostavljati poštne pošiljke. Ta določba bo pri nas pač malo občin zadela, ker imamo skoro povsod že državne pošte. Tu moramo omeniti, da se bodo občine združile najbrž ali po sedanjih šolskih občinah, ali pa po župnijah, ker so s temi že danes ustvarjena nekaka naravna središča.

V svojem petem poglavju določa obč. zakon pristojnost občinske uprave in pa

predsednika občine, dočim šesto poglavje govori o obč. uslužbencih. Banovinski svet mora do konca letošnjega leta izdati posebno uredbo za občinske uslužbence v svoji domovini, v kateri mora predpisati vse, kar je potrebno glede sposobnosti za službo, glede službenega razmerja in pa glede vršitve službe. Za vsako banovino se mora osnovati občinski pokojninski fond, iz katerega se bodo obč. uslužbencem izplačevale pokojnine. Na podlagi uredbe banovinskega sveta bo vsaka občina morala do sredine prihodnjega leta uveljaviti s sklepom občinskega odbora posebne statute za svoje uslužbence. V ostalem se obč. uslužbencem priznajo vse pravice, ki so jih pridobili po dosedanjih predpisih.

Sedmo poglavje novega občinskega zakona govori o občinskih financah. Osnovno premoženje občine, to so nepremičnine in osnovni kapital, morajo ostati vedno neokrnjeni in se ne smejo odtujiti. Stvarne pravice morajo biti vknjižene v zemljiških knjigah, denarna sredstva se pa morajo varno nalagati. Posojila sme občina najemati samo za izredne potrebe in to za take svrhe, s katerimi se ustvarjajo trajne vrednote.

Občinsko gospodarstvo se zrcali v občinskem proračunu, ki se mora sestavljati vsako leto naprej. Proračunsko leto se začne in konča kakor državno proračunsko leto (od 1. aprila do 31. marca prihodnjega leta). Občinske proračune potrjuje sreski načelnik, če doklade niso večje kot 50%, ban potrjuje občinske proračune, če so doklade od 51 do 200%; minister financ pa, če so doklade nad 200%. — Zaključni računi morajo biti sestavljeni v prvi polovici prihodnjega leta. Zakon tu ne omenja, da bi morali biti sestavljeni zaključni računi v prvi polovici prihodnjega proračunskega leta in bi se lahko razumelo to tako, da je treba te posle opraviti v prvi polovici prihodnjega koledarskega leta. Gotovo je to določbo razumeti tako, da se zaključni računi morajo sestaviti v prvi polovici prihodnjega proračunskega leta. — Ministrstvo financ izda sporazumno z ministrstvom za notranje zadeve poseben pravilnik, kako se morajo voditi računске knjige, sestavljati proračuni in zaključni računi in kako se morajo izvrše-

vati zakonske določbe o občinskih financah.

Po odobrenju bana **smejo občine imeti samostojna podjetja**, ki jih morajo voditi po trgovskih načelih. Dohodki podjetij morajo kriti izdatke, vendar lahko občina iz javnih sredstev prispeva svojim podjetjem, ako služijo javnim interesom.

V interesu javnega reda in narodnega zdravja sme občinski odbor odrediti obvezno klanje živine v občinski klavnici, obvezno priključitev na vodovod in kanalizacijo in pa obvezno izpraznjevanje greznic ter odvažanje smeti. Tudi take odredbe obč. odbora mora odobriti ban.

Če bi bila nujna potreba, sme občinski odbor odločiti, da se javna dela izvršijo z delom vseh prebivalcev občine (rabota, kuluk).

Novi občinski zakon predvideva v svojem sedmem poglavju posebne dele občin. Po našem mišljenju bi te dele v novih združenih občinah tvorile sedanje male občine. Zakon teh delov posebej ne imenuje, opisuje jih pa tako, da imajo **deli občine, ki po svojem položaju ali velikosti tvorijo naravne, med seboj omejene enice, pravico, brigati se za svoje zadeve po posebnem starešinu**, katerega voli zbor vseh volilnih upravičencev dotičnega dela občine.

Starešina je pomočnik predsednika občine ter upravlja skupaj z dvema volilcema krajevno imovino, sestavlja posebne proračune, ki se morajo kot posebni dodatek vzeti v občinski proračun.

Nadzorstvo nad občinami vrši državna uprava in ne kakor dosedaj višja samoupravna oblast. Sreski načelnik lahko prisostvuje sejam občinskega odbora. Isti lahko vedno pregleda delo občinskih organov in uslužbencev, mora pa vsaj enkrat na leto pregledati občinsko blagajno in občinske račune. Občina mora v osmih dneh predložiti sreskemu načelniku prepis zapisnika o vsaki seji občinskega odbora. Sreski načelnik kot nadzorna oblast lahko osem dni po prejemu zapisnika razveljavi sklep obč. odbora, ki je protizakonit ali, ki prekorači delokrog občine.

Ban lahko odstavi predsednika občine, člane občinske uprave in občinske odbornike, če ne izpolnjujejo pogojev, ki jih zahteva zakon ali če ne vršijo redno svojih dolžnosti. Ako je razpuščen ob-

činski odbor ali večina odbornikov odstavljena, se morajo izvršiti volitve najdalje v dveh mesecih po razpustu.

Občinarji se lahko proti sklepu občinskega odbora pritožijo nadzorni oblasti, proti odločbam predsednika občine ali pa občinske uprave se pa lahko pritožijo občinskemu odboru.

Ta zakon velja samo za podeželske občine in izvzema 75 mestnih občin, v Sloveniji Ljubljano, Maribor, Celje in Ptuj. Za mestne občine bo izdan poseben zakon. Novi občinski zakon nikjer ne omeinja, da bi mogli še zanaprej obstojati kaki trgi ali mesta razen onih, ki jih posebej navaja, pač pa pravi, da dosedanje občine obdržijo svoje ime in sedež, dokler se ne odredi kaj drugega.

Najdalje v 15 letih mora imeti vsaka občina svoj občinski dom, v katerem morajo biti prostori za pisarne, za seje, za občinsko stražo in za občinsko ječo.

S posameznimi določbami novega obč. zakona bomo se na tem mestu še pečali, ker so ravno občinske zadeve za nas zelo važne.

★

Cene sladkorja so previsoke.

Na zborovanju Splošnega ženskega društva v Ljubljani v preteklem tednu se je razpravljalo o previsokih cenah sladkorja. Sprejeta je bila naslednja resolucija:

Zahtevamo znižanje cene sladkorja na podlagi velikanskih dobičkov, ki jih izkazujejo naše tvornice. Velikobečkerečka fabrika sladkorja n. pr. je dala v l. 1922-1923 15 Din dividende (dodelitve) na 150 dinarjev nominalne (imenskega deleža), to je 10%. Te dividende so se stopnjevale vsako leto in so dosegle v letih 1929. in 1930. 80 Din dividende ali 53%. Ne dosti manj ostale tovarne. Državna fabrika na Čukarici izkazuje 14 milijonov dinarjev čistega dobička.

Zahtevamo znižanje trošarine na sladkor, ker je ta trošarina nesocialna, ker ima samo namen, ščititi visoke dividende tvornic, ki so vse v tujih rokah. Trošarina na sladkor se je povišala na zahtevo teh tvornic, da se prepreči uvoz sladkorja iz Češkoslovaške in Avstrije, kjer se sladkor danes prodaja po 9.50 Din

odnosno 10.50 Din. Ob primerni trošarini bi imeli tudi mi sladkor po tej ceni, kakor smo ga skoro imeli v letu 1931., ko je bila cena sladkorja v kockah 13 Din, kristalnemu 11.50 Din. Zaradi nižje cene sladkorja niso tedaj dividende prav nič padle, nasprotno, za 20% in več so bile višje kakor v letu, ko je imel sladkor isto ceno, kakor jo ima danes, to je leta 1925. Torej odločuje znano pravilo, da daje dobiček povečani konsum (potrošnja) in ne povišana cena.

To pravilo velja tudi za trošarino. Ob pomanjšani trošarini in ob povečanem konsumu bo dohodek trošarine gotovo isti, ako ne večji. Sladkor je eno najbolj nujnih, najbolj zdravih hraniv, ki se prideluje v naši državi, in nobenega dvoma ni, da bo imela ta akcija vso javnost za seboj.

Ljudski pravnik.

Zavarovanje pri gospodarskem društvu. V. M. Sv. M. p. P. Svojo mater ste zavarovali pri gospodarskem društvu. Zastopniku ste plačali 60 Din in istočasno ste poslali po pošti 98 Din. Odkar ste poslali denar, ne dobite nobenega odgovora. — Pišite na gospodarsko društvo in zahtevajte pojasnil ter tudi polico, če ste izpolnili od svoje strani vse obveznosti do gospodarskega društva. Zagrozite jim, da boste zadevo ovadili državnemu tožilstvu v Mariboru, kar tudi gotovo napravite, ako ne boste dobili točno in redno odgovora. Zakaj sklepate pogodbe pri zavarovalnicah, ki jih ne poznate? Mislimo, da nimate toliko denarja, da bi ga ne znali koristneje porabiti za druge namene. Če pa že hočete staviti na življenje drugih, se obrnite pravočasno za nasvet na »Slovenskega gospodarja«.

Razna obvestila.

Vinodradno kolje, kalano, žagano in okroglo, prodaja komad od 20 par naprej trvdka Gnilšek, Maribor, Razlagova ulica 25.

Selekcijska zadruga za rejo perutnine v Mariboru priredi v tekočem letu nekaj tečajev za kopunenje. Zanimanci, ki žele, da bi se tečaj vršil v njihovem kraju, naj obvestijo o tem vodstvo gornje zadruge potem svoje občine, šolskega vodstva ali druge korporacije. Zadruga bo

de potem vse potrebno ukrenila. Šolska vodsta, krajni kmetijski odbori, kmetijske podružnice itd. pa se vabijo, da pomagajo tozadevno interesentom, zlasti tudi, da prevzamejo in izvršijo tozadevne potrebne predpriprave. Navodila za to daje zadruga. Prijave se naj pošljejo do najpozneje 19. t. m.

Cene in sejmska poročila.

Mariborski trg. V soboto, 10. junija, je bilo pripeljanih na mariborski trg 17 zaklanih svinj. Cene svinjskemu mesu 12 do 13 Din, špehu 13 do 14 Din. Pšenice 16 vreč do 1.75 do 2 Din, rži 5 vreč po 1.50 Din, ječmena 13 vreč po 1.50 Din, koruze 12 vreč po 1.25 Din, ovsa 11 vreč po 1 Din, prosa 10 vreč po 1.50 Din, ajde 3 vreče po 1.75 Din, fižola 16 vreč po 1.75 do 3 Din, sena 10 vozov po 40 do 60 Din; slame pšenične 3 voze po 40 Din, ovsene 2 voza po 35 Din. Kokoši 85 komadov po 20 do 30 Din, piščancev 614 po 20 do 65 Din, gosi 10 po 45 do 60 Din, purani 3 po 50 do 75 Din, rac 8 po 20 do 30 Din. Cene jabolk 5 do 10 Din, suhih sliv 6 do 8 Din, črešenj domačih 6 do 8 Din, mleku 1.50 do 2.50 Din, maslu surovemu 20 do 24 Din, čajeveemu 28 do 32 Din, jajcem 0.50 do 0.75 Din. Krompirja 11 vozov z 103 vrečami po 0.75 do 1.25, italijanski novi krompir po 6 Din, čebula po 2 Din, česen po 8 do 10 Din.

Ptujski živinski sejem. V torek, dne 6. t. m. je bil običajni konjski in goveji sejem, ki je bil izredno bogato založen. Prignano je bilo 714 glav, in sicer 293 krav, 107 telic, 173 volov, 17 bikov in 124 konj. Od teh je bilo prodano 207. Cene so bile sledeče: krave po 2—4 Din, telice 2.50—4.50 Din, voli 3—4.50 Din, biki 2.50—3.50 za kilogram žive teže. Konji po kakovosti od 500—3750 Din. Svinjski sejem v sredo 7. t. m. je bil precej živahen in tudi kupčija je bila razmeroma dobra. Prignano je bilo 210 prašičev, prodano pa 103. Cene 6.50—9 Din za 1 kg žive teže, prasci so se prodajali po kakovosti 100—250 Din.

Mesne cene v Mariboru: Volovsko meso I. vrste 1 kg od 10 do 12 Din, II. vrste od 8 do 10 Din, meso od bikov, krav in telic od 5 do 7 Din, telečje meso I. vrste od 10 do 12 Din, II. vrste od 6 do 8 Din, svinjsko meso sveže od 10 do 16 Din,